

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ БИЗНЕС. ЖАҒАНДЫҚ НАРЫҚТАҒЫ БӘСЕКЕ

Аймақтық экономикалық
интеграция

3-тарау. Халықаралық сауда мен инвестициялық орта

Кітап: Халықаралық бизнес. Жаһандық нарықтағы бәсеке

Тарау: 3. Халықаралық сауда мен инвестициялық орта

Дәріс: 12. Аймақтық экономикалық интеграция

Соңғы екі онжылдықта аймақтық экономикалық интеграцияға ықпал ететін өңірлік сауда блогының кеңеюі байқалды. Дүниежүзілік сауда ұйымының (ДСҰ) мүшелері өздері қатысатын кез келген өңірлік сауда келісімдері туралы ДСҰ-н хабардар етуі керек. 2017 жылға қарай ДСҰ-ның барлық мүшелері бір немесе бірнеше аймақтық сауда келісімдеріне қатысқандары туралы хабардар етті. 2017 жылдың басында 432 өңірлік сауда келісімі қолданылды.

Экономикалық интеграцияның деңгейлері

Теориялық тұрғыда экономикалық интеграцияның бірнеше деңгейлері мүмкін болады. Аз интеграцияланған деңгейден бастап көп интеграцияланған деңгейге дейін атап кетейік, олар еркін сауда аймағы, кеден одағы, ортақ нарық, экономикалық одақ және ақырында, толық саяси одақ.

Еркін сауда аймағына мүше елдер арасындағы тауарлар мен қызметтер саудасына қатысты барлық кедергілер жойылады. Теориялық мінсіз еркін сауда аймағында мүшелер арасында ешқандай кемсітушілік тарифтер, квоталар, субсидиялар немесе әкімшілік кедергілер сауданы бұзуға жол бермейді. Әрбір ел мүше емес елдерге қатысты өзінің сауда саясатын өзі анықтай алады.

Әлемдегі ұзаққа созылған ең тұрақты еркін сауда аймағы Еуропалық еркін сауда қауымдастығы (ЕФТА). 1960 жылдың қаңтарында құрылған ЕФТА қазіргі уақытта төрт елді Нидерланды, Исландия, Лихтенштейн және Швейцарияны біріктіреді, 1995 жылы 1 қаңтарда мүше саны жеті елден төрт елге дейін түсті. ЕФТА Еуропалық қоғамдастыққа кірмеуге шешім қабылдаған Батыс Еуропа елдерімен құрылды. Оның құрамына Австрия, Ұлыбритания, Дания, Финляндия және Швеция кірді, олардың барлығы қазіргі таңда ЕО мүшелері болып саналады. ЕФТА-ның басты бағыты өнеркәсіптік тауарлардың еркін сауда жолында болуы. Ауылшаруашылық тауарлары келісімге кірген жоқ, әрбір мүше ел қолдау деңгейін өзі анықтауға мүмкіндік алды. Мүше елдер, сонымен қатар ЕФТА-дан тыс келген тауарларға қолданылатын қорғау деңгейлерін анықтауға да еркін болды. Басқа да еркін сауда аймақтары Солтүстік Америкадағы еркін сауда туралы келісімге кіреді, бұл туралы осы бөлімде әлі алда толығырақ талқылаймыз.

Аймақтық интеграция мәселелері

Аймақтық интеграцияға қатысты мәселелер экономикалық және саяси сипатта болады және әдетте, ел ішіндегі көптеген топтармен қабылданбайды. Бұл аймақтық экономикалық интеграцияға қол жеткізуге деген талпыныстың неге даулы және көп рет тоқтатылғанын түсіндіреді. Бұл бөлімде интеграцияға байланысты экономикалық және саяси мәселелерді және интеграцияға қатысты екі кедергіні қарастырамыз.

Интеграцияны қолдайтын экономикалық жағдай

Аймақтық интеграцияның экономикалық жағдайы анық. Халықаралық сауданың экономикалық теориясы елдерге шектеусіз еркін сауданың тауарлар мен қызметтердің тиімді өндірісі үшін мамандануға мүмкіндік беретінін болжады. Нәтижесінде сауда шектеулері бар нарыққа қарағанда әлемдік өндірістің үлкен көлемін аламыз. Бұл бөлімде, сондай-ақ мемлекеттің еркін саудаға ашық болуы экономикалық өсуді ынталандыратынын және сауданың серпінді дамуын тудыратыны көрсетілді. Білімнің экономикалық өсуді арттыруда маңызды рөлін ескере отырып, елдің ТШИ-ге қатысты ашық болуы экономикалық өсуді ынталандырады. Жалпы алғанда, экономикалық теориялар еркін сауда мен инвестициялардың барлық қатысушы елдерге қол жеткізе алатын оң сомалы ойын екенін көрсетеді.

Еуропадағы аймақтық экономикалық интеграция

Еуропада екі сауда одақтары бар – Еуропалық Одақ және Еуропалық еркін сауда қауымдастығы. Еуропалық Одақ Америка Құрама Штаттары сияқты дамыған экономикалық және саяси күшті держава ретінде қаралды, бірақ Ұлыбританияның Еуропалық Одақтан шығып кетуі бұл көзқарасты өзгертуі мүмкін. Тиісінше, біз Еуропалық Одаққа назарымызды аударамыз.

Еуропалық Одақтың эволюциясы

Еуропалық Одақ (ЕО) екі саяси фактордың нәтижесі болып табылады: (1) Батыс Еуропаның екі дүниежүзілік соғыстарынан кейін тас-талқан болуы және ұзаққа созылған бейбітшілікке ұмтылу және (2) еуропалықтардың әлемдегі саяси және экономикалық алаңдарда өздерінің биліктерін ұстап қалу. Сонымен қатар, көптеген еуропалықтар елдердің экономикалық интеграциясының әлеуетті экономикалық артықшылықтарын білді.

Еуропалық Одақтың бастамашысы Еуропалық көмір және болат қауымдастығы 1951 жылы Бельгия, Франция, Батыс Германия, Италия, Люксембург және Нидерланды елдер тарапынан құрылды. Оның мақсаты болып көмір, темір, болат және металл сынықтары бойынша топтық жеткізілімдерге кедергілерді алып тастау табылды. 1957 жылы Рим келісімшартына қол қойылғаннан кейін Еуропалық Қоғамдастық құрылды. 1993 жылы Маастрихт шартын ратификациялаудан кейін Еуропалық қауымдастық атын Еуропалық Одаққа ауыстырды. Рим келісімі ортақ нарық құруды қарастырды. Келісімнің 3-бабында ішкі сауда кедергілерін жоюға және жалпы сыртқы тарифтерді құруға және мүше мемлекеттердің арасында өндіріс факторларының еркін қозғалысына кедергі келтіретін тосқауылдарды алып тастауды талап ететін жаңа қоғамдастықтың негізгі міндеттері белгіленді. Тауарлардың, қызметтердің және өндіріс факторларының еркін қозғалысын жеңілдету үшін келісімшарт мүше мемлекеттердің заңдарын үйлестіруді қарастырады. Бұдан басқа, шарт ЕО-ны ауылшаруашылығында және тасымалдауда ортақ саясатын қалыптастыруын талап етті.

Еуропалық одағының саяси құрылымы

Еуропалық одақтың экономикалық саясаты күрделі және әлі де дамып келе жатқан саяси құрылыммен тұжырымдалған және іске асырылған. Бұл құрылымдағы төрт негізгі мекеме – Еуропалық Комиссия, Еуропалық Одақ Кеңесі, Еуропалық Парламент және Әділет Соты. Еуропалық Комиссия Еуропалық Одақтың заңнамасын ұсынуға, оны жүзеге асыруға және мүше мемлекеттердің ЕО заңнамаларына сәйкестігін бақылауға жауапты. Штаб-пәтері Бельгиядағы Брюссельде орналасқан, ол бес жыл мерзім сайын әр мүше ел тағайындайтын комиссарлар тобымен басқарылады. Қазіргі уақытта әр мемлекеттен мүшелік еткен 28 комиссар бар. Комиссия президенті мүше мемлекеттер тарапынан сайланады және содан кейін президент басқа мемлекеттерге консультанттарды бекітеді. Барлық комиссия жұмысын бастау үшін оны толығымен Еуропарламент мақұлдауы керек. Комиссия Еуропалық Одақ заңнамасын ұсынуда монополияға ие. Ол ұсынысты алдымен Еуропалық Одақ Кеңесіне, одан кейін Еуропалық Парламентке жолдайды. Кеңес комиссиялық ұсыныссыз заң шығара алмайды. Комиссия, сондай-ақ ЕО заңнамасының аспектілерін жүзеге асыруға жауап береді, бірақ іс жүзінде бұның көп бөлігі мүше мемлекеттерге табысталу керек. Комиссияның тағы бір жауапкершілігі мүше-елдерді ЕО-ның заңнамаларына сәйкес жұмыс істеуін қадағалау болып табылады. Бұл полиция рөлінде комиссия, әдетте мемлекетте бұзылған ЕО заңнамаларын сақтауды сұрайды. Егер бұл сұрау жеткіліксіз болса, комиссия бұл істі Әділет сотына жібере алады. Соңғы жылдары Еуропалық комиссияның бәсекелестік саясатындағы рөлі бизнес үшін маңызды болып келеді.

1990 жылдан бастап, мекеме ресми түрде бәсекелестік саясатты қадағалау рөліне ие болған кезде ЕО-ның бәсекелестік комиссары ЕО-ға мүше елдердегі бәсекелестік саясатының негізгі реттеушісі ретінде тұрақты түрде ықпал жинай бастады. Федералды сауда комиссиясы мен Әділет департаменті сияқты Америка Құрама Штаттарындағы монополияға қарсы ұйымдар секілді бәсекелестік бойынша комиссарлардың рөлі болып бірде-бір кәсіпорынның өзінің нарықтық қуатын пайдаланып, бәсекелестерді шығарып тастап, нарықты монополияға айналдырмауын қамтамасыз ету табылады. Мысалы, 2009 жылы Комиссия Intel корпорациясын компьютерлік чип нарығында өзінің нарықтық қуатын теріс пайдаланғаны үшін 1,06 миллиард еуроға айыптаған болатын. Бұның алдында 2004 жылы Microsoft корпорациясына серверлік компьютерлер мен медиа-бағдарламалық жасақтама нарығындағы бәсекелестікті шектеуде осындай құқық бұзушылық үшін рекордтық 497 миллиард еуро сомаға айыппұл таққан болатын. Комиссар, сондай-ақ нарықтық билікте басым болып, үстем кәсіпорындар құрмайтындығына көз жеткізу үшін, мүмкін болатын бірігулер мен сатып алуларды қарастырады. Мысалы, 2000 жылы Америка Құрама Штаттарының Time Warner және Біріккен Корольдіктің EMI арасындағы музыкалық жазба компаниялары арасында мүмкін болатын біріктіруді, ірі компаниялардың санын бестен төртке дейін қысқартады және 40 миллиард АҚШ доллар көлеміндегі әлемдік музыкалық индустрияда доминантты ойыншы қалыптастырады деген алаңдаушылықтан кейін қайтарып алды.

Менеджмент мысалы

Еуропалық Комиссия және Intel

2009 жылдың мамыр айында Еуропалық Комиссия бәсекелестікке қарсы іс-әрекет үшін Intel компаниясына 1,06 миллиард еуро айыппұл салғанын хабарлады. Бұл айыппұл Intel компаниясының 2002 жылдың қазан айынан бастап 2007 жылдың желтоқсанына дейінгі кезеңінде өткізген бәсекелестікке қатысты тергеуінің нәтижесі болды. Осы кезеңдерде Intel компаниясының микропроцессорларды дербес компьютерлер өндірушілеріне сатудағы сауда үлесі әрдайым 70%-дан асатын. Комиссияның мәліметтері бойынша Intel өзінің бәсекелес қуатын заңсыз пайдалана отырып, оның ең басты бәсекелесі AMD компаниясын жағымсыз бәсекелестік жағдайда қалдырғанын және «миллиондаған еуропалық тұтынушыларға» зиян келтіргені туралы мәлімдейді. Комиссия Intel корпорациясының Acer, Dell, Hewlett-Packard, Lenovo және NEC компанияларының барлық немесе түгелге жуық жеткізілімдерін сатып алған жағдайда үлкен көлемде жеңілдіктер берді деп айтты. Intel, сондай-ақ кейбір өндірушілерге, AMD негізіндегі өнімдерді енгізуге немесе таратуға шектеулер қоюды, кейінге қалдыруды, алып тастауды немесе олардың орнын алмастыру үшін төлем жасады. Intel корпорациясы Германиядағы, Бельгиядағы және басқа да елдердегі Media Saturn Holdings дүкендер желісінің иесіне Media Markt-қа тек Intel-ға негізделген компьютерлерді сатуын сұрап, соған төлем жасаған. Шығарылған өкім бойынша Intel корпорациясына апелляцияға дейін өзінің тәжірибесін дереу өзгертуге тура келді. Компания, сонымен қатар айыппұл үшін банк кепілдігін жазуды талап етті, бұл кепілдеме апелляциялық процесс аяқталғанға дейін банкте сақталуы тиіс. Өз кезегінде, Intel бұл шешімге қарсы дереу шағымданды. Компания ешқашан компьютер өндірушілерін және бөлшек саудагерлерін ынталандырмағанын және мәжбүр етпегенін, сонымен қатар AMD өнімдерін Еуропаның нарығына шығуын тоқтату үшін ешқашан төлем жасамағанын мәлімдеді. Дегенмен Intel корпорациясы жеңілдіктер ұсынғанын мойындайды, бірақ олар ешқашан AMD компаниясының өнімдерін шектеуге бағытталған өндірушілер мен бөлшек саудагерлердің нақты әрекеттеріне байланысты емес екенін мәлімдеді. 2014 жылдың маусым айында ЕО соты Intel корпорациясының шағымын қабылдамады және компанияға қатысты сот шешімін күшінде қалдырды.

Бірыңғай еуропалық заңы

Бірыңғай еуропалық заң қоғамдастық мүшелерінің өздерінің уәделерін орындамаған себептен туындады. 1980-жылдардың басында ЕО мүше-елдердің еркін сауда ағыны мен инвестицияларына кедергі келтіретін және бизнес жүргізу үшін техникалық және нормативтік-құқықтық стандарттардың кең ауқымын үйлестіру жолында мақсаттарына жетпегендігі айқын болды. Осыған орай ЕО-ның көрнекті кәсіпкерлерінің көпшілігі 1980 жылдардың басында ЕО-ның экономикалық бөлімдерін тоқтату үшін жігерлі науқан өткізді. ЕО Делор комиссиясын құру арқылы жауап берді. Комиссия төрағасы Жак Делордың басқармасы 1992 жылдың 31 желтоқсанына дейін бірыңғай нарықтың қалыптасуына зиянын келтіретін барлық кедергілерді алып тастауды ұсынды. Нәтижесінде 1987 жылы ЕО заңына айналған Бірыңғай еуропалық заң пайда болды.

Заңның мақсаттары

Бірыңғай еуропалық заңның мақсаты 1992 жылғы 31 желтоқсанында ортақ бір нарыққа шығу болды. Заң мынадай өзгерістерді ұсынды:

- ЕО елдерінің барлық шегаралық бақылау құралдарын жойып, осылайша сауда бюрократиясын сақтау үшін қажетті ресурстарды қысқартып, кідірістерді алып тастау.
- Өнімнің стандарттарына «өзара тану» принципін қолдану. Бір ЕО елінде әзірленген стандарт денсаулыққа және қауіпсіздікке қатысты мәселелер бойынша негізгі талаптарды қанағаттандырған жағдайда екінші елде де қабылдануы тиіс.
- Ұлттық емес жеткізушілерге мемлекеттік сатып алуды жүзеге асыруды бекіту, ұлттық экономиканы арзан жеткізушілермен қамтамасыз етіп, тікелей шығындарды азайту және ұлттық жабдықтаушыларды бәсекелесуін қамтамасыз етіп, жанама түрде шығындарды қысқарту.
- Бөлшек банкінг және сақтандыру қызметтеріндегі бәсекелестікке кедергі келтіретін тосқауылдарды көтеру, бұл қаржылық қызметтердің, соның ішінде ЕО-ның бүкіл шегарасында қарыз алуды шығындарын төмендетуі тиіс.
- 1992 жылдың аяғына дейін мүше елдер арасындағы валюталық операциялар бойынша барлық шектеулерді алып тастау.
- Каботажға қатысты шектеулерді 1992 жылдың аяғына дейін жою – шетелдіктердің тауарларды басқа мүше мемлекеттердің шегаралары шегінде сатып алуға және жеткізуге құқылы. Баға бойынша, бұл ЕО шеңберінде тасымалдау құнын 10 пайыздан 15 пайызға дейін төмендетуге мүмкіндік береді.

Еуроның құрылуы

1992 жылдың ақпанында Еуропалық Одақ мүшелері Маастрихт шартына қол қойды, ол елдерді 1999 жылдың 1 қаңтарына дейін бірыңғай валютаны қабылдауға міндеттеді. Еуро қазір Еуропалық Одаққа мүше 28 мемлекеттің 19-ында қолданылады; бұл 19 мемлекет еуроаймақ деп аталатын мүшелері болып табылады. Ол Еуроодақтың 330 миллион азаматтарын және Германия мен Франция сияқты қуатты экономикаларды қамтиды. Еуропалық Одаққа 2004 жылдың 1 мамырында кірген көптеген елдер және 2007 жылы қосылған екі ел, белгілі бір экономикалық критерийлерді, яғни баға тұрақтылығының жоғары деңгейі, жақсы қаржылық жағдай, тұрақты валюта бағамы және ұзақ мерзімді конвергентті сыйақы мөлшерлемелерін орындаған кезде еуроны қабылдауды жоспарлайды. Алайда, ЕО-ның 2010–2012 жылдардағы егемен борыштық дағдарысымен байланысты оқиғалардың орын алуы осы елдердің көпшілігін өздерінің жоспарларын кем дегенде қазіргі уақытқа дейін тоқтатуға сендірді.

Кітап: Халықаралық бизнес. Жаһандық нарықтағы бәсеке

Тарау: 3. Халықаралық сауда мен инвестициялық орта

Дәріс: 12. Аймақтық экономикалық интеграция

Еуропалықтар бірқатар себептер бойынша ЕО-да бірыңғай валютаны құру туралы шешім қабылдады. Біріншіден, көптеген адамдар мен бизнестер үшін көп валютадан қарағанда бір валютаны қолдану елеулі түрде үнемді деп саналды. Бұл жинақ төмен валюта айырбастаудан және хеджирлеуге жұмсалатын шығындардан туындайды. Мысалы, Германиядан Францияға бара жатқан адамдар неміс маркаларын француз франктеріне ауыстыру үшін банкке комиссия төлеуге енді мәжбүр емес. Оның орнына олар еуроны пайдалана алады. Еуропалық Комиссияның деректері бойынша мұндай жинақ Еуропалық Одақтың ЖІӨ-нің 0,5 % құрайды.

Екіншіден, ортақ валютаның қабылдануы Еуропада бағаны салыстыруға көмектеседі. Бұл бәсекелестікті жоғарылатуда, өйткені тұтынушыларға сатып алуларды жасау оңайырақ болды. Мысалы, егер тұтынушы неміс автомобильдердің бағасы Германияға қарағанда Францияда арзан екенін білсе, ол автокөлікті жергілікті автокөлік дилерінен гөрі француз автокөлік дилерінен сатып алуға асығады. Сонымен қатар, балама ретінде трейдерлер осындай баға айырмашылықтарын пайдаланып, Францияда автокөліктерді сатып алып және оларды Германияда қайта сату үшін арбитражға қатыса алады. Неміс автокөлік дилерлері осындай бәсекелестік қысым алдында бизнесті ұстай алатын жалғыз әдіс болып автомобильдер үшін алынатын төлемақының бағасын төмендету табылады. Мұндай қысымның салдарынан бірыңғай валютаны енгізу еуропалық тұтынушыларға бағаның төмендеуі ретінде елеулі пайда әкелінді.

Үшіншіден, арзан бағаларға тап болған еуропалық өндірушілер өздерінің пайдасын сақтап қалу мақсатында өндірістік шығындарын төмендету жолдарын іздеуге мәжбүр болды. Бірыңғай валютаны енгізу, бәсекелестікті арттыру арқылы еуропалық компаниялардың экономикалық ұзақ уақыттық тиімділігіне әкелді.

Төртіншіден, бірыңғай валютаны енгізу өте жоғары өтімді панъеуропалық капитал нарығын дамытуға ықпал етті. Уақыт өте келе мұндай капитал нарығын дамыту капитал құнының төмендеуі және инвестициялық қорлардан бөлінетіндерді деңгейінің жоғарлауына және тиімділігінің артуына алып келеді. Бұл, әсіресе отандық банктерден қарыз алудың қиындықтарына ие болған шағын компанияларға пайдалы болуы мүмкін. Мысалы, Португалияның капитал нарығы өте кішкентай және өтімділігі нашар, бұл жарқын португалиялық кәсіпкерлерге өздерінің идеяларын жүзеге асыру үшін ақшаны ақылға қонымды баға бойынша алуға қиындық туғызады. Алайда теориялық тұрғыдан алғанда, мұндай компаниялар қазіргі уақытта әлдеқайда өтімді панъеуропалық капитал нарығын қолдана алады.

Солтүстік Американың еркін сауда келісімі

Америка Құрама Штаттары мен Канада үкіметтері 1989 жылы 1 қаңтарда күшіне енген еркін сауда келісіміне кірді. Келісімнің мақсаты болып 1998 жылға дейін Канада мен АҚШ арасындағы екіжақты сауданың арасында барлық тарифтерді жою табылды. 1991 жылы Америка Құрама Штаттары, Канада және Мексика үш елдің арасында Солтүстік Американың еркін сауда туралы келісімін (НАФТА) құру туралы келіссөздер жүргізілді. Келіссөздер 1992 жылдың тамызында келісіммен аяқталды, ал келесі жылы келісім үш елдің үкіметімен ратификацияланды. Келісім 1994 жылдың 1-қаңтарында заң болып қабылданды.

НАФТА мазмұны келесілерді қамтиды:

- 2004 жылы Мексика, Канада және Америка Құрама Штаттары арасында сатылатын тауарлардың 99 пайызына дейін тарифтерді жою.
- 2000 жылға қарай Мексика нарығына, мысалы қаржы мекемелеріне шектеусіз қол жеткізу мүмкіндігін беретін трансшегаралық қызметтер ағынында көптеген кедергілерді алып тастау.
- Зияткерлік меншік құқықтарын қорғау.
- Мексика энергетикасы мен теміржол салаларына, америкалық әуекомпаниялар мен радиобайланыс салаларына және канадалық мәдениетке арнайы назар аударылып, үш мүше ел арасында тікелей шетел инвестицияларға қатысты шектеулерді алып тастау.

Кітап: Халықаралық бизнес. Жаһандық нарықтағы бәсеке

Тарау: 3. Халықаралық сауда мен инвестициялық орта

Дәріс: 12. Аймақтық экономикалық интеграция

- Ұлттық экологиялық стандарттарды қолданудың ғылыми негізгі болуы керек. Инвестицияларды тарту үшін стандарттарды төмендету дұрыс емес деп сипатталады.
- Экологиялық стандарттар немесе денсаулық пен қауіпсіздікке, ең төмен жалақыға немесе балалар еңбегіне қатысты заңдарға қатысты, айыппұл салуға және сауда артықшылықтарын алып тастауға мүмкіндік беретін екі жақтан комиссияны құру.

Түйін

Бұл дәрісте үш негізгі мақсат қойылды: аймақтық экономикалық интеграцияның экономикалық және саяси пікірсайыстарын зерттеу; Еуропада, Америкада және басқа жерлерде аймақтық экономикалық интеграцияға қатысты прогрессті шолу; өңірлік экономикалық интеграцияның халықаралық бизнес тәжірибесіне маңызды салдарларын айқындау. Дәріс барысында келесі мәселелер қорытындыланды:

1. Теорияда экономикалық интеграцияның бірқатар деңгейлері бар. Интеграцияны арттыру мақсатында олар еркін сауда аймағын, кеден одағын, ортақ нарықты, экономикалық одақ пен толық саяси одақты қамтиды.

2. Еркін сауда аймағына мүше елдер арасындағы саудалық кедергілер алынып тасталады, бірақ әрбір ел өзінің сыртқы сауда саясатын өзі анықтайды. Кеден одағында саудаға қатысты ішкі кедергілер жойылып, жалпы сыртқы сауда саясаты қабылданды. Ортақ нарық, кеден одағына ұқсас, тек ортақ нарық, сонымен қатар өндіріс факторларының елдер арасында еркін қозғалуына мүмкіндік береді. Экономикалық одақ бірыңғай интеграцияны, соның ішінде бірыңғай валюта құруды және салық мөлшерлемелерін үйлестіруді қамтиды. Саяси одақ тығыз экономикалық интеграцияға қол жеткізу әрекеттерінің қисынды шарықтауы табылады.

3. Аймақтық экономикалық интеграция – бұл көрші елдер арасындағы сауданың және инвестицияның еркін қозғалысынан экономикалық табыстарға жету. Бірыңғай еуропалық заң Еуропалық Одақ елдерінің арасында еркін сауда ағыны мен инвестицияларға әкімшілік кедергілерді жою арқылы нақты бірыңғай нарық құруды көздейді.

4. Еуропалық Одақтың он жеті мүшесі қазір ортақ валютаны, еуроны пайдаланады. Ортақ валютаның экономикалық пайдасы төмендетілген валюталық шығындардан, валютаның ауытқуымен байланысты тәуекелдерді азайтады және ЕО шеңберінде баға бәсекелестігін арттырады.

5. Еуропалық Комиссия бәсекелестік саясатына қатысты белсенділік ұстанымын күшейтіп, ЕО-дағы бәсекелестікті төмендететін бірігу мен сатып алуларды шектеуге араласады.

6. Өңірлік экономикалық интеграцияға ЕО-ға әлеуетті экономикалық және саяси маңызы жағынан ешқайсысы жақындамаса да, әлемде басқа да әрекеттер жасалуда. Солтүстік Америкадағы НАФТА, Латын Америкасындағы Меркосур және Оңтүстік-Шығыс Азиядағы бірлестік АСЕАН.

7. Еуропалық Одақ пен Солтүстік Америкадағы бірыңғай нарықты құру бұрынғыда шетелдік бәсекелестіктен қорғалған көптеген нарықтардың ашылуына әкелді. Бұл аймақтардың ішінде және одан тыс жерлерде фирмалар үшін ірі инвестициялық және экспорттық мүмкіндіктер жасайды.

8. Тауарлардың шегаралар бойынша еркін қозғалысы, өнім стандарттарын үйлестіру және салық режимдерін жеңілдету еркін сауда аймағында орналасқан фирмаларға факторлық шығындар мен дағдылар оңтайлы болып табылатын жерлерде өндірісті орталықтандыра отырып, ықтимал үлкен шығындарды жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

9. Сауда тобына қатысушы елдер арасында сауда және инвестицияларға кедергілерді төмендету, ең алдымен, баға бәсекелестігінің артуымен байланысты болады.